

GLUMCI

Piše **Željko Ivanjek**

Kada je Josip Broz Tito kažnjavao hrvatsko partijsko rukovodstvo, 1971. u lovištu Karadordevo, kaznio je i "Skupa". Posredno, dakako. Tada je Spaić napustio mjesto umjetničkog voditelja Dubrovačkih ljetnih igara, iz solidarnosti s direktoricom Fani Muhoberac. A predstava je bila, istodobno, skinuta s repertoara.

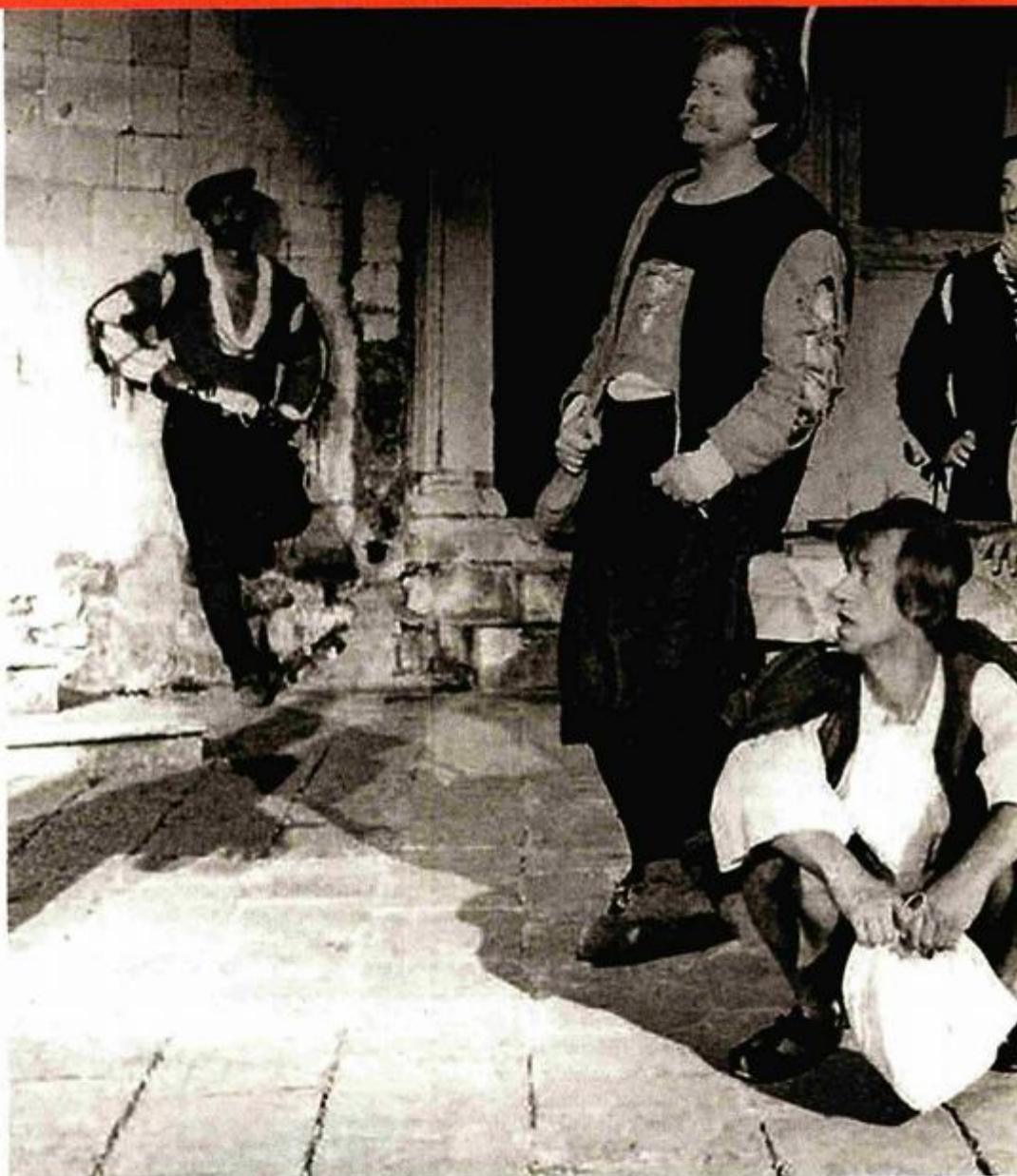
I drug glumac, Izet Hajdarhodžić, odlučio se povući s dubrovačkog festivala, pa je tako oživio "sumnjivi urotnik" glavom: Marin Držić. Svijest o važnosti toga Spaićeva Skupa, pa još više o Hajdarhodžićevoj glumi, učvrstio će se tek kasnije, ne odmah. Jer, taj **Skup** posjedovao je "nevidenu identifikaciju glumca s glasom samoga pisca".

Kako god bilo, "Skup" je potom bio zadugo otpisan: jedna kulturna predstava i njen naslovni lik umrli su s mnogočime, nadasve s mnogim mladostima, koje su prestale plesati. A brojne su završile i po zatvorima bivše. No, preživio je u pamćenju publike.

Martinovićeva veza

Od spomenutog "Dunda Maroja", iz 1964., gledalište je posebno zapamtilo Negromanta Špire Guberine, "čija je gluma do danas ostala nenadmašana u interpretaciji toga lika". I vodila ga je prema Gogolju, prema Bobčinskom i dalje. Bokčila je tog davnog ljeta, na Gundulićevoj poljani "kapario" Miše Martinović, započinjući, tako, višedesetljetnu, u stvari životnu povezanost s Držićem. Produbit će je s vremenom njegova djeca - glumci, Perica i Maro. A sam Miše Martinović otad je ostao zapisan kao "neprevladani dubrovački tovjenar"; Ugo Tudeško bio je Ivo Kadić.

Glumac Izet Hajdarhodžić prihvatio je sudjelovati u obnovi "staroga", već onda kulturnog "Skupa", zajedno s izvornim redateljem, Kostom Spaićem, tek 1986. Više nije trebao

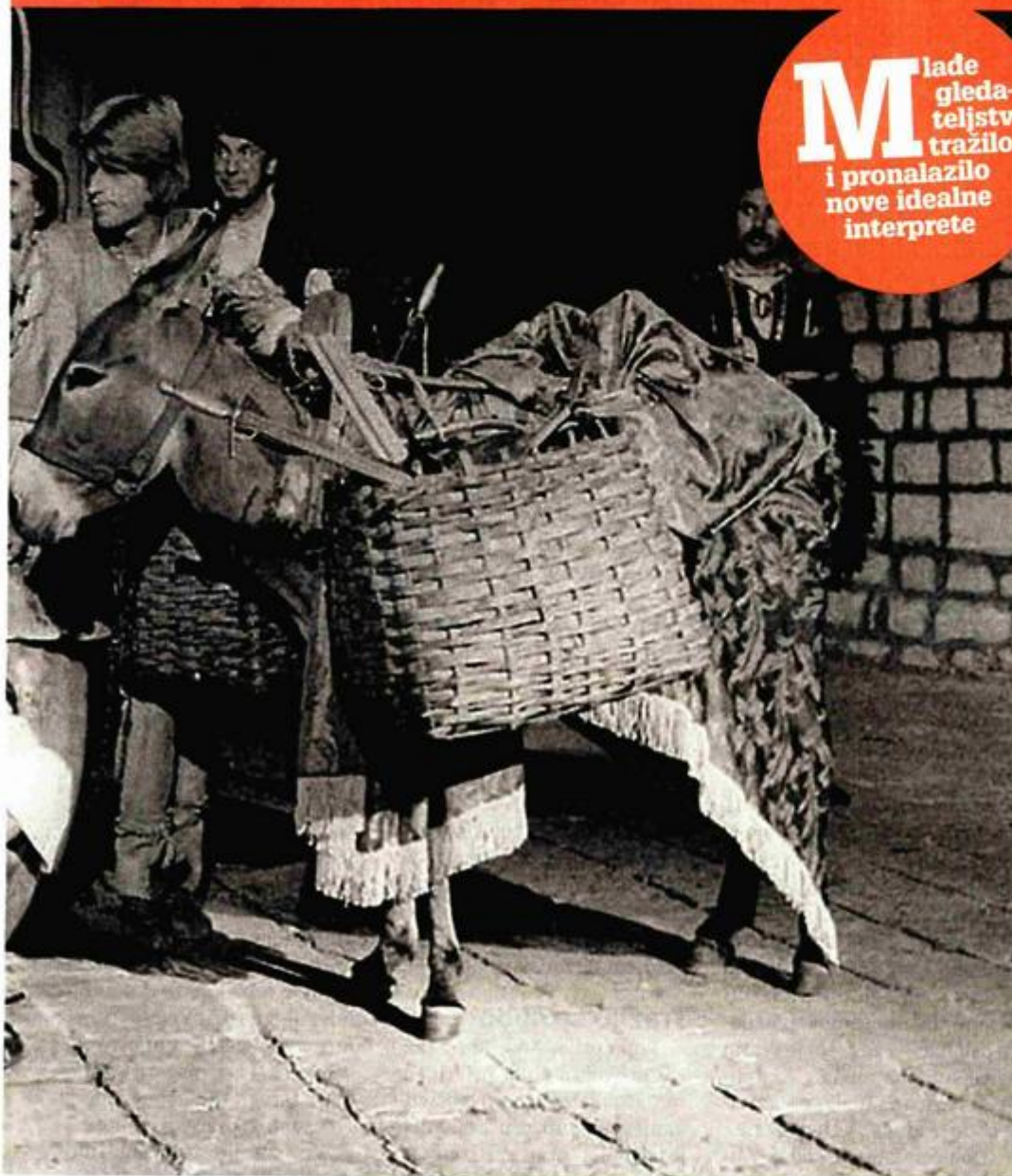

Ključni Držićev glun Vušović bio i ostao

NA LJETNIM IGRAMA PUBLIKA JE NEKAKO ODBACILA STARE GLUMCE I DESILA SE SMJENA GENERACIJA. UŠETAO JE 'DUĐDO MAROJE', REŽIJE SE PRIHVATIO PRVI DUBROVČANIN - JOŠKO JUVANČIĆ KOJI JE ZNAO SVE O TAMOŠNJEM DUHU I POZNAVAO RIJEČI KOMEDIJE JOŠ OD MALIH NOGU

na Dubrovačkim ljetnim igrama (2)

Mlade gledateljstvo tražilo je i pronalazilo nove idealne interprete

navlačiti masku starca, jer bio je već tada u Skupovim godinama: u prvom uprizorenju imao je 28 godina, pa tada gotovo trideset više.

Bez obzira na snažnu volju protagonista i bezupitne razloge, ova obnova ispala je neuspjelo: "glumački i redateljski". Promatrači su to pripisali pomodnom čitanju Držićeva teatra. Predstava je ostala "samo hommage jednom sretnijem vremenu" i "ipak luksuz" (Slobodan Prosperov Novak), unatoč povratku Glumca, koji je dubrovačku, najvjerniju publiku ipak oduševio.

Dubrovački duh

Mlade i mlado gledateljstvo zaboravljalo je, iz ljeta u ljeto, na kreacije starije generacije glumaca, napose Petričićeva Skupa i Laurenčićeva Pometa, ili ih uopće nije vidjelo. Tražilo je i pronalazilo nove idealne interprete, jer i glumci su stariji, zar ne.

U međuvremenu, između već povijesnoga, Spaićeva "Skupa" i njegove obnove, pojavio se i jedan drugačiji "Dundo Maroje". 1974., naime, režije se prihvatio prvi režiser Dubrovčanin - Joško Juvančić, koji je o dubrovačkom duhu znao sve i poznao je riječi velike komedije od malih nogu.

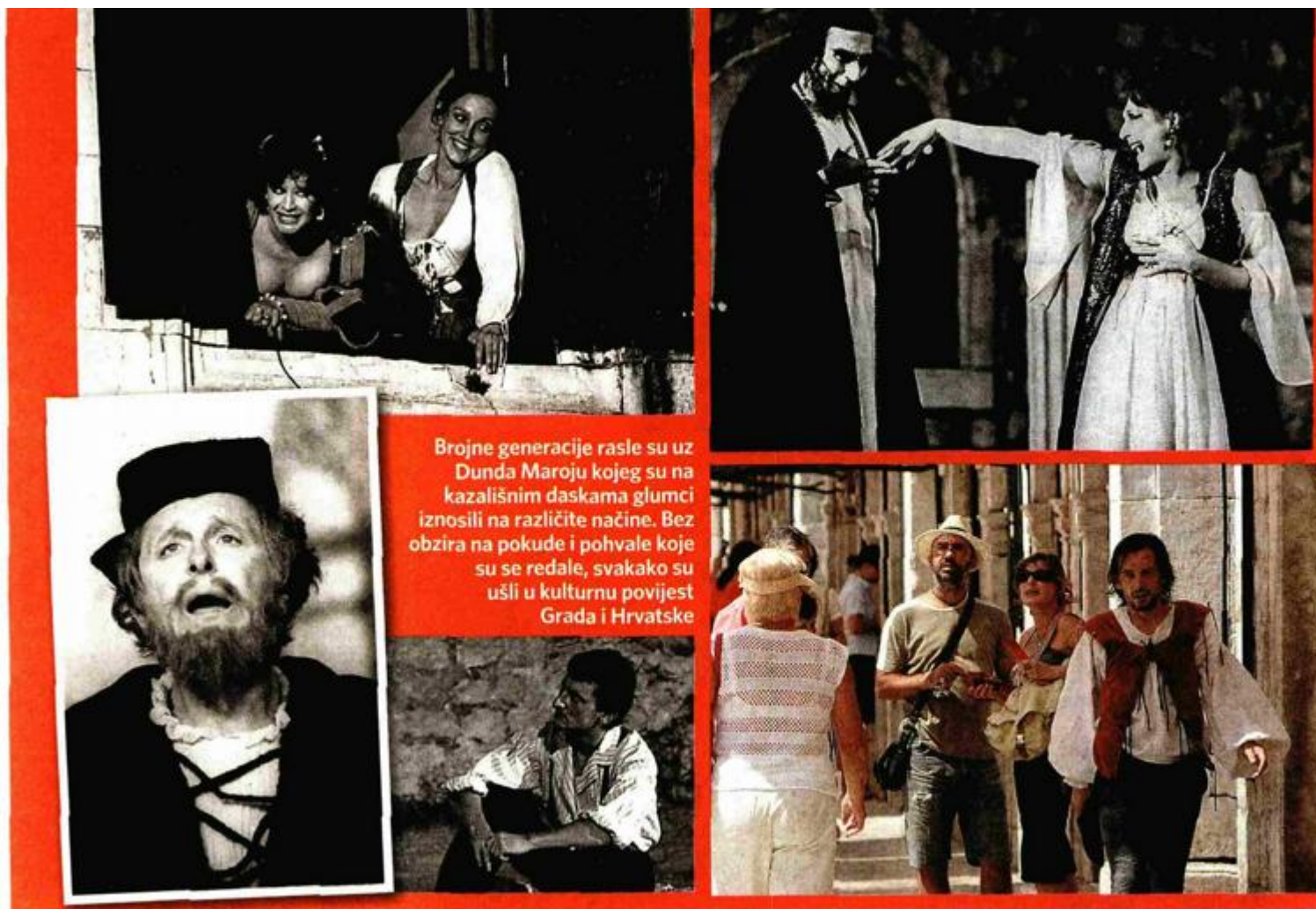
Neki svjedoci njegove predstave zabilježili su da je već s uvodnim prologom Dugog Nosa, ili negromanta "od Velicijeh Indija", "začarao Držićevu poljanu", povezujući protagoniste komedije s ljetnim ambijentom grada. Dugog Nosa utjelovio je Fabijan Šovagović, jašući pritom na običajno nestašnom magarcu. Progovorio je o ljudima nazbilj i nahvao, Dubrovčanima, baš taj čarobnjak iz Ladimirevaca. I svi su mu povjerovali, jednostavno je svojim umijećem srušio "rampu". Grad je stao u predstavi, i predstava u grad.

Glumca Šovagovića još je pratila sjenka incidenta s predstave "General i njegov lakrdijaš" Marijana Matkovića u

nac - neumrli Pređa kralježnica festivala

2. NASTAVAK FELTONA:

U Brechtovu "Životu Eduarda II., kralja Engleske" bljesnuli su 1971. Božidar Boban, Milka Podrug-Kokotović, Izet Hajdarhodžić, Krešimir Zidarić, Ratko Buljan i drugi; većina je, istodobno, glumila u Kušanovoj "Svrsi od slobode", koja se morala zaboraviti. U najvećoj programskoj krizi DLJI, nakon 1971., izlaz je postao u zadnji čas Krleža - za lađu "Kristofora Kolumba" upotrijebljen je izgorjeli, ploveći diskoklub

Brojne generacije rasle su uz Dunda Maroje kojeg su na kazališnim daskama glumci iznosili na različite načine. Bez obzira na pokude i pohvale koje su se redale, svakako su ušli u kulturnu povijest Grada i Hrvatske

zagrebačkom HNK. (Tada su studenti demonstrirali protiv "Zrinskog u papučama.") Jer, vlast je avet nacionalizma držala u garderobi. Nasreću, iza Šovagovićeve Dugog Nosa stajao je sam Matković, koji je mjesto umjetničkog ravnatelja preuzeo od Spaića.

Jaka konkurencija

Kako god, "Šova" je oduševio publiku, nadasve Dubrovčane, da bi zatim uslijedio hladan tuš. Ovaj "domaći", Juvančićev "Dundo Maroje" postao je nalik "ibsenovski mračnoj građanskoj drami", prije nego lepršavoj renesansnoj komediji, na kakvu su gledatelji i kritičari bili naučili.

U Juvančićevoj podjeli kanonskog, "Kvrgićeva" Pometa preuzeo je na sebe tada mladi Ivica Vidović, izuzetno popularan zahvaljujući TV seriji Miljenka Smoje "Naše malo mjesto" (igrao je pisnika Servantesa, "lokalnog ridikula"). I baš na njemu, na Pometu "slomila" se režijska koncepcija: "sveden je na mjeru svog socijalnog položaja", gubeći prvenstvene odlike one životne filozofije, od kakve je Pero Kvrgić sačinio scenski dragulj. Možda su

i režiser i glumac željeli pobjeći što dalje od "žalostnog smijeha".

Međutim, zanimljivo je da su i najveći kritičari ove predstave, kao citirani kroničar Igara Dalibor Foretić, promijenili mišljenje o njoj sljedećeg ljeta. Naime, 1975. Juvančić je obnovio svog "Dunda" i sada je dobio jednoglasnu prolaznu ocjenu; hvalio se novoiznađeni oslonac na geg, što je vratilo salve smijeha među gledateljstvo. I Ivica Vidović se "popravio" do te iduće, ljetne sezone.

Dojučerašnji Bokčilo, Miše Martinović, dorastao je u ovom "Dundu" do samoga Dunda glavom, takmeći se s prethodnikom Hajdarhodžićem. "Izgradio ga je u svoj strogosti dramskog lika". Bilo mu se "teško i u jednom trenutku nasmijati", primijetio je kritičar, potvrđujući, s druge strane, da su glumci skladno udo-

voljavali redateljskoj koncepciji. U oba slučaja.

"Razmetnog" Dundova sina Mara zaigrao je Pero Juričić, "prvi put kao kompleksan lik". A kao Bokčilo je bljesnuo još jedan "kontinentalac" Zvonko Lepetić; Sadija je odigrao Angel Palašev. U sjećanju su, jednako tako, ostale ženske uloge.

Tražilo se čudo

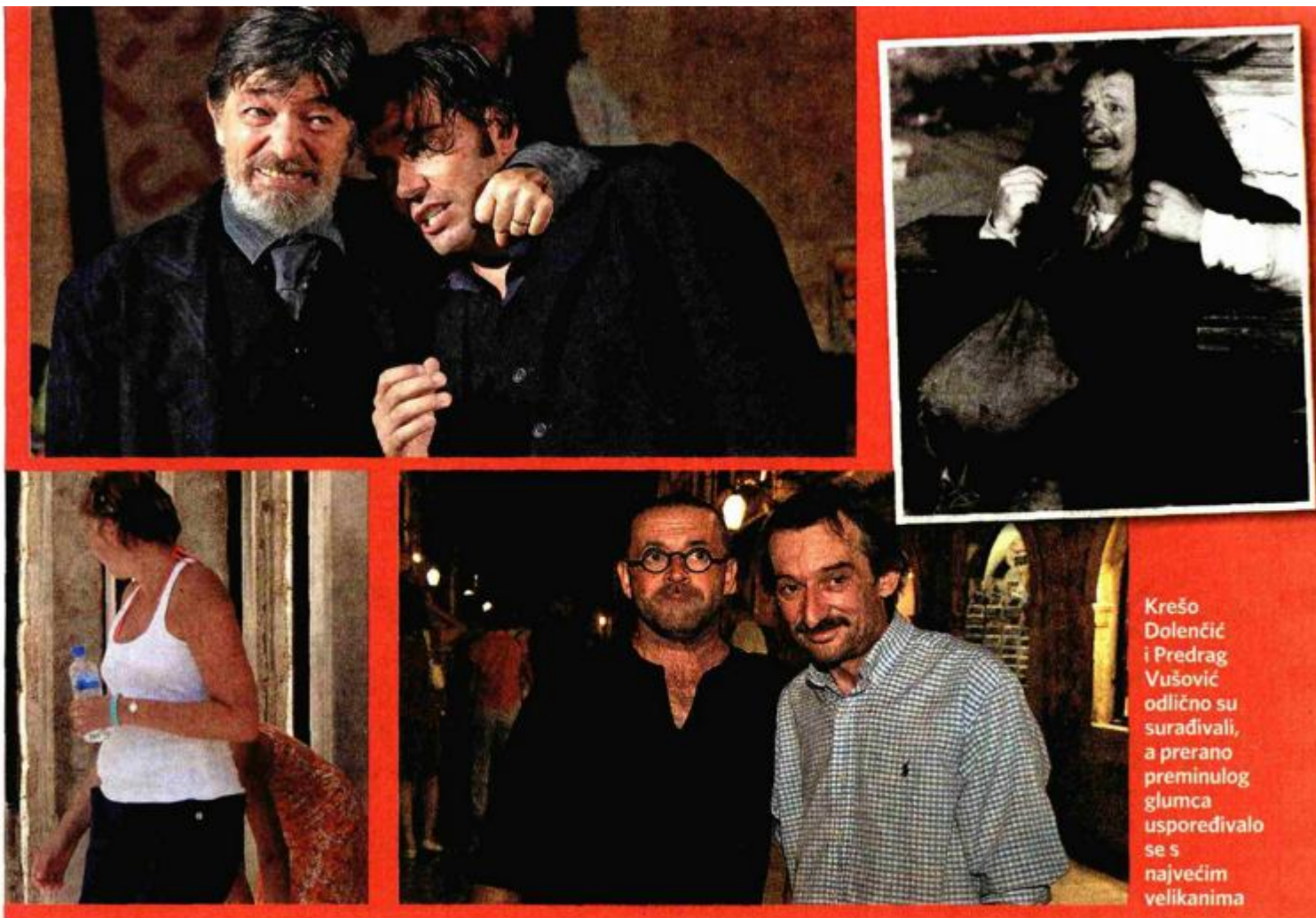
Ponajprije Ana Karić kao Laura, koja je bila prikriivena ili zarobljena "samo pojavljivanjem na prozoru", no i tako je pogodila "prvu kurtizanu Rima" u sridu, samo uz pomoć glasa. I glas je ovoj dramskoj umjetnici bio dovoljan. Gledalište je osvojila, isto tako, Koraljka Hrs, kao Petrunjela, i to bez jeftinih, dopadljivih efekata, već samom svojom "amoralnosti, što izaziva sućut": "čitava njezina pojava bila je dramski i smiješna".

U navedenoj obnovi iste predstave, 1975., što je uključivala njenu selidbu s Držićeve na Gundulićevu poljanu, Ana Karić dobila je mnogo više prostora za igru, oslobađajući se zadanosti kamenog, prozorskog okvira. I pretvorila se, po mnogima, u "najpitoreskniju Lauru ikada". Istodobno, Tonko Lonza preuzeo je u obnovi ulogu Dugog Nosa, na samosvojan način, umjesto Šovagovića. I bez magarca, sudeći po fotografijama, osvojio je obje vrste "Držićevih" ljudi.

Već ranije uspješne uloge zaigrali su, ponovo, Ivo Kadić (Ugo Tudeško) i Fahro Konjodžić (Grubiša), koji se, usporedno, slavio kao pantomimičar, u paru sa Zlatkom Omerbegovićem. Čak su i kritičari Juvančićeva "Dunda" priznavali harmoniju među njegovim glumcima, koji su doživjeli ovakvo uprizorenje kao izazov, zato što su razumjeli njegova htijenja, prihvaćajući uozbiljenje komedije. Jer, nešto dobro moguće je obnoviti, dok s lošim to ide malo teže.

Pet-šest godina kasnije, Tomislav Radić izveo je u istom prostoru, na Gundulićevoj poljani vlastiti "eksperiment" s

**MLADI IVICA VIDOVIĆ
 USKOČIO JE U POMETA.
 BIO JE I POPULARAN
 ZBOG 'MALOG MISTA'**

Krešo Dolenčić i Predrag Vušović odlično su surađivali, a prerano preminulog glumca uspoređivalo se s najvećim velikanima

“Dundom Marojem”. Odnosio se na izvorni tekst, a oslanjao na neobičnu podjelu uloga, odnosno na “niz mladih i neiskusanih glumaca”.

To je bilo 1981., pa se od Radića tražilo čudo kakvo je na Igrama izveo nešto ranije, s “Kafeterijom” Carla Goldonija. No, projekt je propao, zapisali su kroničari, te je ubrzo bio skinut s repertoara. S druge strane, Radić je anticipirao vrijeme novog, drugačijeg propitivanja Držića “drastičnim redateljskim rukopisima”.

Radićev Dundo bio je Miodrag Krivokapić, Maro Vinko Kraljević, Bokčilo Danko Ljuština, Popiva Mišo Martinović, Pomet Mladen Vasary, Petrunjela Perica Martinović, Laura Mira Furlan itd.

Svojim eksperimentom Radić je, tako reći, prizivao jednog mladog, studentskog “Dunda”, kakav se uskoro i pojavio na Dubrovačkim ljetnim igrama 1984., na tvrđavi Lovrjenac, a izvodila ga je skupina netom završenih studenata ADU u Zagrebu, koju je predvodio redatelj Krešimir Dolenčić. (Na jednom mjestu piše da su to bili “listom nesvršeni glumci”.) Usput, sku-

NEPRETENCIOZNOST I SVJEŽINU DONIJELI SU STUDENTI NA ČELU S DOLENČIĆEM

pina se nazivala Lift.

Smjesta je neformalni zbor teatrologa i kritičara priznao ovoj izvedbi Marina Držića svježinu i nepretencioznost, kao da ta svojstva dolaze automatski s mladim godinama, tako reći ad hominem. Predstava je prekinula tipičnu, tadašnju naraciju o Držiću na Igrama. I “ponovno (je) sve pršalo od radosti”, no tu radost nije jamčila očita mladost stvaralaca, već Dolenčićeva znalačka igra s njom. Trebalo je rastjerati sjenke moćne ozbiljnosti i izokretanja, koje su na velikoj komediji ostavila uprizorenja Juvančića i Radića.

Osjetljiva koža

Na prvi pogled, ta je predstava bila “eklektična”, a svojom inscenacijom veoma skromna (Ivica Prlander). Temeljila se na čvrstini koju joj je “podario žar i šarm mladosti”, u stvarni talent te mladosti. Glumac

Predrag Vušović, kao Dundo, u ovoj je predstavi sklopio pakt s Držićem, još jedan važan pakt u historijatu Ljetnih igara.

Darivao je osjetljivu dubrovačku publiku “nagnućem situacijskoj komici”, koju je nosio u srcu i u svome zanatskom umijeću. Razumio je pouke velikih prethodnika i inzistirao na vezi scenskog govora i Držićeva života, ali na svoj način. Njegovu darovitost začini- lo je odrastanje u Dubrovniku, kojem su Igre bile sastavni dio, kao što će on postati, s vremenom, njihovim dijelom.

Osjetljivu kožu Pometa sada je navukao Joško Ševo, prelazeći lako s ozbiljnosti na komediju. I obratno. Odao je počast predšasnicima, kao i Vušović, uvažavajući njihova ostvarenja. Ulogu Laure odigrala je Vanja Matujec, dok je Petrunjelu utjelovila Anja Šovagović-Despot. Kao Ugo Tudeško debitirao je “amater” Darko Rundek,

školovani redatelj, kojeg je publika poznavala, uglavnom, “samo” kao vođu Haustora.

(Cijelu ovu predstavu Foretić je uspoređio s melodijom iz nekad popularnih muzičkih kutija, koje su se navijale na ključić. A na usporedbu ga je potaknuo skladatelj Davor Rocco, koji je složio melodiju što se “vrtjela” na početku i u nastavku Dolenčićeve predstave.

U nekoliko susljednih dubrovačkih predstava po Marinu Držiću Vušović je dokazao “urođenu” bliskost s Držićem i njegovim likovima. Pa ipak, njegovom životnom ulogom smatra se uloga Pometa, koju je ostvario u suradnji s redateljem Paolom Magellijem (Dundo Maroje iz 1989.). Usporedbe Prede s velikanima, poput Laurenčića i Kvirgića, išle su od usta do usta onih malobrojnih koji su ih mogli uspoređivati. No, za mlade, prerano preminuli Vušović bio je i ostao najveći tumač te uloge. Jedan od ključnih tumača Marina Držića koji je bio i ostao kičma DLJI.)

**U idućem broju o glumcima koji su zahvaljujući Brechtovu homađu lansirani u zvijezde*